

בשם יהוה אל רעור

DISSERTATIO PHILOLOGICA,

DE

AUTHENTIA

VOCIS קי, PSALM. XIX: 5.

HUJUSQUE

CONVENIENTIA,

CUM VOCE פִּשְׁטָן,

A. S. PAULO,

EX LXX. INTERPRETIBUS,

ADDUCTA ROM. X: 18.

Idoneis argumentis demonstrata

ET

CONS. AMPL. SEN. PHIL. AD REG. ACAD. ABOËNS.

Publico bonorum examini subjicienda

AB AUCTORE

OLAVO SCHALBERG,

PHILOS. MAG. & FACULT. PHILOS. ADJUNCTO ORDIN.

ET RESPONDENTE

GUSTAVO FORSELIO,

Satacundenfi.

In Auditorio Majori die XIX Decembr. MDCCLXXI.

H. A. M. C

A B O Æ

Typis JOHANNIS CHRISTOPHORI FRENCKELL.



§. I.

Homines, circa res planissimas, & sacras & profanas, in diversa non raro abire, veritas est, commiseratione potius & admiratione, quam probatione, digna. Idem, ut sexcenta taceam alia, contingit, dum iudicium ferendum est, de indole textus originalis, V. & N. T. Sunt, qui Zelo fascinati, nescio quo, religioni sibi ducunt, credere & fateri, textum V. præsertim T., vel in minimis corruptum esse N). Singularis DEI providentia, in conservanda S. textus integritate & simplicitate: periculum, ne, qui varias admittunt lectiones, textum S. ludibriis scepticorum exponant: quod iidem labefactare videantur effatum Christi, Matth. V: 18 quod inde sequatur scepticismus dogmaticus, in articulis fidei: Hercules ille Masoretharum labor: hæc, in quam, & similia simul sumpta rationem illis constituere videntur sufficientem, ob

N) Leg. Præfat. Bibl. Hebr. Cel. D. ni MICHAELIS præmiss. p. 15.

ob quam vel negent, vel saltem dubitent, textum originale V. F. minimam partem esse corruptionem. Hos vero erroris, nimia sanctitate, commissi, experientia, sive codicum impressorum & manuseriptorum collatio optime convincet. Si insuper secum habitant, facile intelligent, quod postulant, a DEO obtineri non potuisse, sine miraculo, cujus promissionem nos equidem ignoramus, quo tamen illi, hac licet non existente, nituntur.

§. II.

Sunt vero alii, quibus aliud arridet extremum. Hi, debita, in DEUM & textum sacrum, reverentia, omnique, ut videtur, veritatis amore exuti, statuere non erubescunt, *textum Hebraicum, tum ratione dictionum & sententiarum, tum ratione elementorum, literarum scilicet, punctorum & accentuum, corruptelis, a librariis per negligentiam, & a Judæis per malitiam, illatis, adeo esse depravatum, ut Divina NORMA, CANON ac REGULA esse nequeat, ad quam versiones omnes exigi, emendari & examinari debeant* 2.) Hos autem omnes, quotquot demum fuerint aut sint, argumentis solidissimis, audaciæ & blasphemiae suæ. ita convicerunt viri doctissimi,

A2

ut

2.) Ita docet JACOB DE VALENTIA, Episcopus Christop. præfat. in Psalmos: MELCHIOR CANUS Libr. 2. locor. Theol. cap. 13: LINDANUS libr. I. de optim. gen. interpret. cap. I: HUMFRED. PARLAMENTARIUS libr. 2. de ratione interpret. p. 219. BELLARMI-

ut ad obsequium DEI & veritatis omnino redire debuissent. Hoc nominasse, pro instituti ratione, nobis satis erit, sanam illis mentem, ex animo semper adprecaturis.

§. III.

Media, hanc inter Schyllam & Carybdin, nos, cum sanioribus, tutissimos ituros confidimus, via, si statuamus, dari quidem, in codicibus & typis descriptis, & manu exaratis, varietates plurimas, sed minoris momenti, vel si majoris fuerint, loca illa, *noſſia* suam, primo intuitu, prodere. Cavendus tamen, etiam hic, occultus quidam scopulus, in quem non pauci impingunt, dum, nulla prorsus urgente necessitate aut difficultate, textum sacrum corruptum esse, clamitant, temere & pro lubitu, novas fingentes & restituentes voces. Quantum horum vesanam detestemur levitatem, paucis dici nequit. Hinc evenit, ut nobis, specimen quoddam philologicum, edituris, locum, in fronte opusculi hujus, conspicuum, præ ceteris, examinare, volupe esset. Nostro etenim qualicunque judicio, idem nævo caret omni, licet, vitiatum esse, contendat plurimi.

Ipse

NUS libr. 2. de verbo DEI cap. 2. GORDONUS HUNT-LÆUS, Jesuita Scotus, qui, in éontrov- Theol. epitome, cap. 8. seqq. eo procedit dementiæ & impietatis, ut, providentia Divina, illam factam esse depravationem, asserat, &, ex Vulgata versione latina, textum Hebræum corrigendum esse & restituendum, audacter contendat.

Ipsē iudicet benevolus Lector, an, nostris subitaneis lucubrationibus, dicto excitato lucem quandam fœnerati simus, vel minus. Optime autem, hoc fiet, si, a præiudiciis immunis, nobiscum veritatem unice sectetur. De hoc persuasi, nostra aperire, non timebimus, cogitata.

§. IV.

In textu sacro legendem est קור, non קרלם. Verba Psalmi XIX hæc sunt: *אין אמר ואין רברים בלו נשמע קולם: ככל הארץ יצא קור ובקצת תבר מליהם לשמש שם אהל בהם:* LXX interpretibus, hunc in modum exponit S. Paulus Rom. X: 18. *εις πάντων τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθὺγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρας τῆς οἰκουμένης παρῆμαται αὐτῶν.* In textu Hebraico olim fuisse קרלם, quod deinde mutatum sit in קור multorum est opinio 1). Hoc, qua ratione factum sit, aperte indicat HUNSLÆUS. Verba ejus, loco antea allato, cap. 9. §. 7. sic habent: *jam adversarii (LUTHERANI) cum Judæis legunt ex Hebræo corrupto: in omnem terram exivit linea eorum.* Error iste inde ortus est, quod litera ל abrafo vel deleto capite (in קלם) mutata sit in literam

A 3

teram

1) Sic sentiunt, præter alios, LUD. CAPELLUS in Critica sacra IV: 17. & V: 5. AL. MORUS in Causa DEI p. 150. Bernhard. MONTEFAUCONIUS in Hexaplis ad fragmentum SYMMACHI, h. l., & novissime GUIL. WHISTONUS, in conatu Hebræum textum restituendi, p. 324.

feram ך (דִּם). Qui vero eandem cum illo ample-
ctuntur sententiam, in textum, nos Lutheranos &
veritatem, maxime esse injurios, probatu non sane
erit difficile. Masora namque, antiquissimo tempo-
re, adeoque, ante LXX interpretum versionem,
conscripta, in textu Hebræo, ab initio, fuisse דִּם
nos condocet (ך). Hinc etiam Chaldaus Inter-
pres vertit vocem textus originalis per מְהַעֲמֵתָהֶן
seu *extensionem negotii eorum*. Hæc versio cum pro-
sus non respondeat vocabulo קולם optime vero דִּם,
utra vox in textu olim fuerit, facilis est conjectu-
ra. Bene itaque CARPZOVIVS ך ך, inquit, prisca
& genuina esset lectio Hebræa (quam scilicet
postulat HUNTLÆUS & alii) quæque differre a
moderna, ad Græcæ versionis varietatem, fingi-
tur, mirari satis non possem, qui factum, ut Chal-
daica translatio, quæ, e codicibus adhuc integris
& puris, fuit cusa, magis faciat cum modernis co-
dicibus Hebræis, vel, ut ex mente Whistoni lo-
quar, ut ad eum dudum ante composita fuerit mo-
dum, quo corrupta habitura erat aliquando lectio,
quam cum veteri & genuina. Tabularum authen-
ticarum ea semper dignitas est & prærogativa,
ut, ubi illæ a translatione dissentiunt, huic potius,
quam illis error tribuatur, nec recepta illarum le-
ctio e possessione sua deturbetur, nisi gravissimis
ejectum sit arxumentis, locum eam tueri amplius
non posse. Hactenus acute CARPZOVIVS. Quod
ad

ך) Vid. GLASSII Libr. I. tract. I. de text. Hebr. pur.

ן) In Critica Sacra V. T. p. 805.

ad LXX interpretes attinet, illos ויפ legisse, vel exinde certo patet, quod, ut observarunt viri acutissimi, iidemque plurimi, isti interpretes, ויפ , nullibi exposuerint per Φωγγον , sed per Φωνη , de quo consulatur in primis KIRCHERI Lexicon. Pro more itaque suo vertere debuissent $\eta \text{ Φωνη αυτων}$, Quod cum non factum sit, statuamus necesse est, Græcos Interpretes ויפ legisse, & vel Arabicam radicem ויפ in hac versione respexisse, vel hunc significatum vocis eruisse, ex antecedenti & consequenti orationis nexu, atque sic summam, in hoc textu vertendo, adhibuisse industriam. Concludimus itaque *hisce verbis* Cel. CARPZOVII, l. c. *plane absurda & temeraria est collectio, qua, e discepante versione Græca, textum originalem, in corruptionis suspicionem adducere, aut mendii postulare, Pseudo-Critici adgrediuntur.* Idem de Interprete Syro etjam probe notandum. Ille namque, qui ויפ eadem prorsus voce, suis, cum Hebræis, communi, קלהן scilicet reddidit, heic, ad aliud quoddam verbum explicandum, סברתחון annunciationem, posuit, quod dictioni קו eo, quem mox indicabimus, sensu, optime respondet.

§. V.

ויפ verti potest per sonum eorum. Vindicata jam textus sacri integritate, quænam genuina sit vocis קו significatio, disquirendum. Quantum nobis constat, Vir Cel. EDVARD. POCKIUS primus observavit קו sui originem debere radici Arabicæ

rabicæ הִר, ideoque significare *sonum*, eumque *maxime sonorum & clarum*. Notat enim י) הִר quadriliterum ex הִר vel הִר ortum, *clamare, vociferari*. Teste iterum AL FIRUZABADIO י) radix ista Arabica denotat, *non quovis modo, sed μετὰ βόης φθγγος, fortiter & alta voce clamare*. Præter hos, illustris ille WOLFUS η) testatur, recentiorum plerosque in eo recte conspirare, quod Hebraicum הִר *vocis sonique* significatu valeat, respectu in primis ad vocem Arabicam, illi respondentem, habito. Clar. ELSNERUS speciatim observat, quod φθγγος Græcum ex hac quoque ratione Hebraico הִר *lineam & normam* notanti, respondeat, quia φθγγος proprie sit *ἡμεῶν φωνῆς πᾶσις ὑπὸ μίαν τάσιν, vocis modulate casus sub unam intensionem, lineæ instar*, de quo legi vult SEXTUM EMPIRICUM, adversus Musicos p. 365, ibique Cel. FABRICII notas. Vocem ergo sæpius nominatam הִר commode verti posse *per sonum*, ex allatis satis superque intelligitur.

§. VI.

וִיִּר verti debet per φθγγος *sonum*, non *lineam* eorum. In S:a S:a, præsertim vero in Psalmis Davidicis & Proverbiis Salomonis, unam eandemque

י) Verba sunt POCOCHII in Porta Mosis Cap. IV. pag. 48.

η) In Oceano suo.

η) In Curis Philologicis pag. 218.

que rem iisdem, aut diversis versibus, verbis synonymicis sæpe repeti, meminem fugere autumc. Si vero juniorum quis ad hoc non attenderit antea, evolvat, rogo, Exod. XII: 2. XV: 26. Deutron. XIII: 4. XX: 3. Esaj. LII: 13. Proverb. I: 2. 3. 4. 6. 9. 12. 15. 20. Psalm. I: 2. 5. Psalm. II: 2. 3. &c. Psalm. V: 2. 3. VI: 9. 10. VIII: 5. XXIX: 1. 2, & mox dubitare desinet. Hancce emphaseos plenam legem synonymicam ט) etjam nostro in loco observatam esse, ad oculum patet. Sic vocabula אמר & דבר־וֹ versu IV, קוֹ & מִלִּיהֶם commate V, sunt synonyma. Nisi vero hæc agnoscantur genuina esse textus verba, statuendum omnino, vocem קוֹ ex IV, repetendam esse, loco קוֹ, versiculo V; quod quam frigidum

B fit,

ט) Teste MÜNSTERO in Præfat. Biblior. hoc certe effatum non placet AUG. STEUCHO; insinuat namque ille sermonem Hebraicum dicitque, illum in hoc peccare, quod tam sæpe utatur tautologia, frequentiusque eadem inculcet, absque ulla necessitate: quodque propterea Interpres vulgatus prudenter egerit, ut, quæ semel inculcata fuerant, illa non repetiverit; ut Hebraismus facit, &c: Illi vero respondemus verbis RIEBERÆ Jesuitæ in Hof. VI. Cap. quæ hæc sunt: non βαττολογία est, quando Spir. S. rem eandem repetit, sed solet verbis facta, quæ narrat, imitari, & ponere nobis ob oculos, contentionem animi fervoremque eorum, de quibus loquitur. Joh. I. confessus est, & non negavit, & confessus est. Ter idem nepetit, ut intelligamus, JOHANNEM BAPTISTAM non simpliciter negasse, sed magna asseveratione, & repetitione & desiderio persuadendi

fit, quis non videt? Quam vero falsum, ex prædictis §. IV. abunde constat. Cum itaque קוּ positum sit ut synonymon sequentis מליה, rectius sane exponitur per *sonum*, quam per *lineam* eorum; nam, inter notionem *lineæ* & *verbi*, non tanta est, quanta inter *sonum* & *verbum* convenientia, quod etiam Græci Interpretes optime utique observarunt. Hinc acutissimus VITRINGA quid i-
 "gitur? inquit, certe si respicere vellemus hanc si-
 "gnificationem vocis קוּ, quam Hebræa lingua dat,
 "& non radicem Arabicam, cujus mentionem Po-
 "cockius iniecit, verba: כָּל הַמִּצְוָה יֵצֵא קוּ ver-
 "tenda essent: *canon*, sive *institutio illorum*. Intelli-
 "gimus autem *institutionem oralem*, quæ versio con-
 "venientissima est scopo PAULI in Epistola ad Ro-
 "manos. Hæ rationes sunt, ob quas seponendam
 "judico, hanc Clar. Interpretum versionem, si alia
 "dari possit melior & textui convenientior.
 "Quænam vero illa? Hæc, ni fallor: *non est dictum*,
 "& *non sunt sermones, quorum non auditur vox*. Ex-
 "plicem mentem meam paucis: propositio primæ
 partis

se non esse CHRISTUM, q. d. non sum Christus, no-
 lite errare in re perspicua, longissime ab eo absum, nul-
 lo modo sum. Legantur insuper ea, quæ de Pleonas-
 mis S:æ S:æ, Divino spiritu, scribit Megalander noster
 LUTHERUS in Comment. Gen. VII: 13, 16, & GEJE-
 RUS Comm. in Peoverb. III: 21. ut alios taceam. Le-
 gas etiam dicta: Phil. III: 1. & 2. Pet. I: 12. His nam-
 que lectis, mecum & aliis, synonymicum illud S:æ S:æ
 dicendi genus, venerabundus admiraberis.

partis hujus Psalmi continetur *versu primo*: השמים
מספרים כבוד אל ומעשר ידיו מגיד הוקיע:
cæli enarrant Gloriam DEI, & opus manuum ipsius
coram edisserit Expansum. In hac propositione cœ-
lum introducitur loqui, & enarrare DEI Gloriam
instar Doctoris sive Præceptoris. Hæc vero insti-
tutio cœlorum, ut Præceptoris, commendatur in
sequentibus triplici potissimum nomine. 1:o Quod
copiosa, 2:o quod *excellens* & 3:o, quod *clara* sit &
perspicua. De duobus prioribus loquitur David in
v. 2: *dies ad diem abunde profert sententias; &*
nox ad noctem indicat scientiam. Vox הכייע
tat sententias, instar facundissimi Doctoris, ma-
gna profundere copia, sive quod latini ajunt, *flu-*
mine, quasi ex scaturigine, nunquam exhaurien-
da. Adest igitur institutioni cœlorum *magna co-*
pia; adest Doctori cœlo *magna facundia.* Sed & adest
copia rerum præstantium. Docet enim אמר *senten-*
tiam & רעה *scientiam.* De *claritate* loquitur in
v. 3 & 4. Etsi enim cœlum, copiosus Doctor es-
set: dubitari tamen posset, an esset *voce clarus.*
Pergit itaque: *non est sententia, & non sunt verba*
vox eorum non auditur, hoc est, *quorum vox non*
auditur. Imo vero *exit sonus eorum, in totam ter-*
ram, & verba eorum, in orbem, qui habitatur, u-
niversum. Ne vero crimineris, inquit David, cœ-
los quidem optimi & copiosissimi Doctoris mune-
re fungi: dubium tamen esse, an satis *clara* & *per-*
spicua sit cœli institutio, eaque ab omnibus intelli-
gi, atque audiri possit: imo vero, ait, est

"clara, est intellectu & auditu facilis, & hac etiam
 "parte nihil est, quod quis in institutione cœlorum
 "carpere possit. Vox cœlorum, ut Doctoris, ab o-
 "mnibus audiri, eorumque dicta & sententiæ ab o-
 "mnibus possunt intelligi. Convenit hic sensus to-
 "ti contextui; & non dubitabit opinor, qui Hebræ-
 "a legit, quin oratio Hebræa hanc versionem facil-
 "lime & commodissime ferat. Ellipsis quidem sta-
 "tuitur particulæ אשר, sed adeo familiaris in He-
 "bræa lingua, ut exempla nulla notare similia, ne-
 "cesse sit. *Relativum enim pronomen* nullum agno-
 "scimus in textu, nisi quod est affixum notioni
 "קול, vox. Hoc tantum forte alicui suboriri posset
 "dubium, an *sententiis & verbis* assignari possit vox
 "Et vero potest, secundum indolem linguæ Hebrææ.
 "Notentur exempla, Deuter. IV: 12. קול רברים אתם
 "שמעו *vocem verborum* vos audiebatis. I. Sam.
 "XV: 1. קול רברי יהוה שמע *audi voci verborum* Je-
 "hovæ. Phrasis est eadem, ut quisque videt.
 Hæc Cel. VITRINGÆ commentatio adeo nobis vi-
 fa est concinna, solida, pia & textui congrua, ut
 nihil prorsus mutandum esset. Potuissem sane, eo-
 rum commotus exemplo, qui famæ & gloriæ sunt
 mancipia, meis verbis tanti Interpretis proponere
 sententiam, sed vanum hoc esse judicavi, cum per-
 inde sit, propriis utar, an alienis verbis, modo ve-
 rum amplectar Scripturæ sensum. Sed e diverticu-
 lo, in viam. Magni nostri VITRINGÆ, nostram-
 que sententiam, confirmat etiam Interpres Syrus, qui
 textum huncce sic translulit, ut supra monuimus,

לִיִּת מֵאִמְרָא אֶפְלֵא מִלָּא הִלֵּא מִשְׁתַּמֵּע קִלְהוֹן בְּכֻלּוֹ
 h. e. *non est sermo, & non
 sunt verba, quorum non auditur vox; nam, in totam
 terram, exiit annuntiatio eorum.* Consentit quoque
 Arabs, ١) qui ita exponit: *non sermone, neque ver-
 bis, quorum non audiantur voces.* Imo, *exierunt vo-
 ces eorum in universam terram* Neque negligendus
 est SYMMACHUS, qui his verbis versus nostros in-
 terpretatur: οὐ ῥήσεων. & λόγων, ὧν οὐκ ἀκούεται φωνή.
 Ἀλλ' εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξηλθεν ὁ ἥχος αὐτῶν: *non verbis,
 non sermonibus, quorum non audiuntur voces. Sed in
 totam terram egreditur sonus eorum* ٢). Ex hisce o.
 mnibus intrepide concludimus, vocem קִלְהוֹן verti
 debere, per *sonum eorum*, quod etiam ilii, qui per line-
 am explicare solent, nescio quo occulto soni sensu,
 tacite monuerunt, addito adjectivo *sonoram*. Quid
 vero inter *regulam sonoram* & *sonum*, hac in contro-
 versia, discriminis? Nullum certe. Verbo: קִלְהוֹן est
 φωνή, q. e. d. H. X. 2. 2

§. VII.

Talem Tibi B. L. & F. jam trado opellam, sex
 aut octo horis nocturnis, conscriptam. Ne mireris
 ergo, si in ea multa desideraveris, quæ forte ex-
 spectaveras. Quicunque eadem, ac ego negotiorum
 distractus copia, & temporis pressus inopia, melio-
 ra præstare potuerit, me sane adplaudentem, non
 inviden-

١) Ut ex Polyglottis patet.

٢) Hac leguntur in fragmentis DRUSII.

invidentem, est habiturus. Interim hæc pauca mediteris, &, si iisdem veriora inveneris, mecum communicare non graveris, amice & submisſe oro. Coronidis loco adponere lubet verba textus noſtri, juxta rhythmum, ſecundum quem creditur, eadem olim lecta & cantilata fuiſſe:

אין אמר ואין דברים בלי נשמע קול
בכל הארץ יצא קול
ובקצה תבל מליה
לשמע שם אהל כהן

GAL. VI: 16, 18.

Καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τῆς τοῦ σοιχίσσας, ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλειψεν,
καὶ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τὸ θεῖον. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
χριστοῦ μετὰ τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἀδελφοί, ἀμήν.

S. S. N. H.

